

چوند و بوند و پرند

کاریکلماتور و شعر طنز

محمد فرهمند

شناسنامه

سرشناسه: فرهنگت محمد ۱۳۵۰ -

عنوان و نام پدید آور: چرند و پرند و پرند / کاریکلمانور (شعر طنز) / محمد فرهنگت

مشخصات نشر: (دبیل): انتشارات مکارمی، ۱۳۹۳

مشخصات ظاهری: ۸۱ × ۱۵ × ۱۵ س.م

شابک: ۹۶۴-۹۱۵۶۷-۶۰۰-۹۷۸ قیمت: ۶۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: کاریکلمانور

موضوع: شعر طنز

موضوع: شعر فارسی - قرن ۱۴

رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ج ۴ / ۹۵ ر / ۳۶۶ PIR

رده بندی دیویی: ۷۲ / ۷۸

شماره کتابشناسی ملی: ۳۵۸۲۸۷۳

چرند و پرند و پرند (کاریکلمانور و شعر طنز)

محمد فرهنگت

ناشر: انتشارات مکارمی

طراحی و صفحه آرای: محمد حسین جعفری

چاپ اول: ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: شیران نگار

خیابان دانشگاه، قدس ۵، پلاک ۵، تلفن و فاکس: ۳۳۳۱۵۰۴ - ۴۵۰

پست الکترونیک: makaremi.ali@gmail.com

فهرست

۲۲	ابوریحان بیرونی	۶	مقدمه
۲۳	چرند و برند و پرند	۱۱	تجزیه و ترکیب
۲۴	دستمال کاغذی	۱۲	اشتغال
۲۵	مشعل المپیک	۱۳	تن ماهی
۲۶	افاضات	۱۴	اقساط و اسقاط
۲۷	کیف پول	۱۵	کارتون خواب
۲۸	روان گردان	۱۶	پرفسور حسابی
۲۹	خواب پا	۱۷	کاریکلماتورست
۳۰	درگذشت تاریخ	۱۸	شاعر
۳۱	ورزش همگانی	۱۹	مهریه و شهریه
۳۲	بردیبار	۲۰	بالون زمینی
۳۳	ناباروری	۲۱	گردن و گردنبند

فهرست

۴۷	پاکیزگی هوا	۳۴	آذری
۴۸	پایانه‌ی مسافری	۳۵	نفس
۴۹	پشتکار	۳۶	سرعت گیر
۵۰	معرفت	۳۷	خواب پریشان
۵۱	ممیزی	۳۸	دیوار
۵۲	موزه‌ی زمان	۳۹	کیفیت
۵۳	واقف	۴۰	رد پا
۵۴	فاتحه‌ی تهران	۴۱	بدهکار
۵۵	تنفس	۴۲	دگماتیسیم
۵۶	پذیرایی	۴۳	اشک آلود
۵۷	خون جگر	۴۴	بن بست فرهنگ
۵۸	پیاده روی با مرگ	۴۵	احکام
۵۹	حسن مسئولیت	۴۶	پیاده روی در آسمان

فهرست

۷۲	کباب	۶۰	تازه و بیات
۷۳	نت شاهد	۶۱	خرخوان
۷۴	خواب مشترک	۶۲	پنجره ی حنجره
۷۵	تیر نگاه	۶۳	چاه و آب
۷۶	روزنامه	۶۴	توچال
۷۷	مهریه و قهریه	۶۵	دانشجو
۷۸	نوبت و تار	۶۶	دندان عقل
۷۹	چراغ قرمز	۶۷	شیرازه و شیرازی
۸۰	شاعری	۶۸	سهام فهم
۸۱	زنده مالی	۶۹	مهریه ی آموزشگاه ها
۸۲	خرافات	۷۰	قربانی
۸۳	پی نوشت	۷۱	بیداری

مقدمه

تحوّلات سریع زندگی، تحوّل در گفتار و نوع بیان را به همراه ششون دیگر زندگی به همراه داشته است. از دیرباز «طنز» به عنوان اثرگذارترین نوع بیان هنری که رگه‌هایی از شوخ طبعی را به همراه داشته، در قالب طنز دیداری، شنیداری و گفتاری مطرح بوده است. سرعت نفوذ رسانه‌های تصویری و بی‌حاصله‌گی اقشار مختلف مردم، باعث گرایش طیف وسیعی از جامعه به طنزهای دیداری شده است که در قالب تلویزیون با چهره‌ها و کریم‌های متفاوت خودنمایی می‌کنند. برخی از این مجموعه‌هایی که به نام «طنز» به خورد مردم

داده می‌شود، فاقد آن ظرافت‌هایی است که یک اثر طنزآمیز بایستی آن را دارا باشد، که این خلأ به وسیله‌ی تصویر و تکنیک‌های هنر سینما پر می‌شود.

در ساحت ادبیات، «طنز مکتوب» و به ویژه «کاریکلماتور» این رسالت مهم را عهده دار شده است تا در کوتاه‌ترین واژگان، بتواند این خلأهای تصویری را بشناسد و با قدرت تخیل، «تصویری کلامی» یا «کلامی تصویری» را در قالب «طنز مکتوب» ارائه دهد.

کاریکلماتور دارای ویژگی‌هایی است که با هر بار خواندن آدمی را به تفکر وامی‌دارد. کاریکلماتور نیست با هر جمله‌ای دردهای اجتماعی را هدف قرار داده و به سوی آن شلیک کلامی می‌کند و کسی که آن را می‌خواند، در بادی امر نوشخندی بر لبانش می‌نشیند، ولی با اندکی تأمل به عمق مطلب پی می‌برد. «کاریکلماتور» نوعی از نوشته‌های طنزآمیز دارای صراحت لهجه و ایجاز است که نقصان‌ها، کمبودها و پلشتی‌های حاکم بر جامعه را به صورت غافلگیرانه در قالب کلام به تصویر می‌کشد. این نوع ادبی که برای اولین بار به وسیله‌ی پرویز شاپور در سال ۱۳۴۶ مطرح شد، اگر چه در ادبیات کهن ما به عنوان

یک «ژانر ادبی» مطرح نبوده است، لیکن می‌توان نمونه‌هایی از این نوع بیانی را در متون نظم و نثر پیدا کرد. «کاریکلماتور» اگر چه به صورت نثر می‌باشد، ولی رگه‌هایی از شعر سپید را به همراه دارد. نوع التذاذ خواننده از این تصاویر در عین نزدیکی به تصاویر شعری، با شوخ طبعی عامیانه همراه است و در حقیقت هم طنز عامیانه است که دارای قدرت تحنیل شعری است و هم شعر خیال انگیز است که دارای قدرت طنزازی و شوخ طبعی است؛ به طوری که تنیدگی این دو ویژگی (شاعرانگی و شوخ طبعی) چنان محکم است که نمی‌توان آن دو را از هم تفکیک کرد. «کاریکلماتور» در حقیقت نوعی از طنزنوشته‌هاست که به صورت کوتاه ارائه می‌شود و به عبارتی دیگر «کاریکاتور کلمات» است که طنز پرداز در آن با کلمات، برخوردی کاریکاتوری دارد. «کاریکلماتور» برگه‌ای از برگ‌های کتاب طنز است که توانسته خود را همسور با حرکت زمان جلو ببرد. فشرده سازی اطلاعات در عصر کنونی بیش از پیش ما را به سمت و سوی این نوع نوشته‌ها سوق می‌دهد، نوشته‌هایی که در یک نگاه بتوان با آن‌ها ارتباط برقرار کرد.

مجموعه‌ی حاضر به نوعی شعر سپید در حوزه‌ی طنز است که طرحی کوتاه از موضوعات فرهنگی - اجتماعی را مطرح می‌کند و علاوه بر ویژگی‌های «کاریکلماتور»، شاعرانگی در آن سیلان دارد. قطعات این مجموعه می‌توانند تغذیه‌کننده‌ی سوزهای کاریکاتوری باشند. موضوعاتی که در مورد آن تصویر سازی کلامی اتفاق افتاده است، موضوعات پیش پا افتاده، بدیهی، روزمره و در عین حال مهم در زندگی اجتماعی است که باعث اتفاق شعری در ذهن سراینده شده است. می‌خواستم در مورد «کاریکلماتور» بنویسم، ولی مقدمه تبدیل به «دراز کلماتور» شد و این چون طنزی بر پیشانی کتاب که عنوان «کاریکلماتور» را به یادک می‌کشد، نشست. اگر به مجموعه‌ی حاضر از منظر لباس و شکل ظاهری (قطع خشتی) بنگریم، خواهیم دید که:

اولاً ظاهر بایستی به مصداق «الظاهر عنوان الباطن» نمایانگر باطن باشد. ثانیاً جبرانی بر مقدمه باشد که به دراز کشید، و این رسم دیرین جامعه‌ی ماست که اگر در جایی نابجا افراطی صورت گرفت، در جایی دیگر نابجا تفریطی صورت گیرد، همانند برنامه‌های تلویزیونی

که صبح تا شام مشغول فیض دادن به مردم شریف هستند، ولی همین که برنامه‌ی آموزنده‌ای روی آنتن می‌رود، داد مجریان بلند می‌شود که وقت نداریم و عجب معامله‌ای است: «این به اون در»
 من نیز محصول همین ملت و فرهنگ هستم و نمی‌توانم خارج از این چهارچوب بیادیشم و عمل کنم؛ از این روی سمبهم بر ظاهر کتاب می‌نشیند و قد آن را کوتاه می‌کنم تا همچون خود اشعار که دیوارشان کوتاه است، تواضعی کرده باشم.
 اگر نبود تشویق و راهنمایی عزیزانی چون استاد حسن رستم‌زاد منصور، استاد علی مکارمی‌نیا (ناشر محترم) و دانشی مرد حوزه بلاغت جناب دکتر ابراهیم دانش، شاید این کتاب به زیور طبع آراسته نمی‌شد. توفیقاتشان را از ایزد متان خواستارم.

پاییز ۱۳۹۳
 محمد فرهمند